

VAKARŲ LIETUVOS GYVENTOJŲ ŽALINGI ĮPROČIAI IR JŲ SĄSAJOS SU SVEIKATOS VERTINIMU

ARTŪRAS RAZBADAUSKAS, JONAS SĄLYGA, INDRĖ BRASAITĖ,
GERIULDAŠ ŽILIUKAS, NATALJA ISTOMINA
Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakultetas

Raktažodžiai: sveikata, žalingi įpročiai (rūkymas, alkoholis), sveikatos vertinimas.

Santrauka

Vieni iš dažniausiai pasitaikančių žalingų įpročių yra rūkymas, piktnaudžiavimas alkoholiu. Pabrėžiama, kad rūkymas ir alkoholio vartojimas yra pavojinga ne tik sveikatai, bet ir kelia pavojų visuomenės saugumui. Darbo tikslas – išanalizuoti Vakarų Lietuvos gyventojų žalingus įpročius ir jų sąsajas su sveikatos vertinimu. Tyrimo kontingentą sudarė 385 Vakarų Lietuvos gyventojai nuo 18 iki 89 metų amžiaus, iš jų 142 (36,9 proc.) vyrai ir 243 (63,1 proc.) moterys. Atliktas anketinis tyrimas. Anketą sudarė keturios klausimų grupės: pirmąją grupę – demografiniai klausimai apie tiriamųjų amžių, lytį ir kt.; antrąją – klausimai apie tiriamųjų žalingus įpročius (rūkymą, alkoholio vartojimą); trečiąją – gyventojų nuomonė apie savo sveikatą; ketvirtąją – apie sveikatos problemas, simptomus, varginusius pastaruosius tris mėnesius. Duomenų analizei naudotas statistinis programų paketas „SPSS“. Mūsų tyrimo duomenimis, moterys anksčiau kasdien nerūkydavo ir dabar nerūko dažniau, nei vyrai; moterys taip pat rečiau (9,9 proc.) teberūko, nei vyrai (22,5 proc.) ($p=0,0007$). Nerūkymo tendencija pastebima abiejų lyčių grupėse. Amžius turi įtakos rūkymo įpročiui. Didėjant amžiui mažėja ($p=0,029$, $\chi^2=9,06$) teberūkančių gyventojų skaičius. Tuo tarpu dabar neberūkančių jaunų tiriamųjų skaičius yra mažesnis, negu kitose amžiaus grupėse, kas gali būti sąlygota nepakankama sveikatos priežiūros įstaigų prevencine švietėjiška veikla. Tarp vyrų ir moterų rasta alkoholio vartojimo skirtumų: beveik nevarioja alkoholio 66,3 proc. moterų ir 33,8 proc. vyrų. Geria tik alų 0,4 proc. moterų ir 4,93 proc. vyrų; kartą per mėnesį varioja vyną ar stiprius alkoholinius gėrimus tiek moterys, tiek ir vyrai panašiai (skirtumas nereikšmingas); kartą per savaitę vyną ar stiprius alkoholinius gėrimus vyrai varioja dažniau (30,3 proc.), nei moterys (4,5 proc.); taip pat ir kelis kartus per savaitę vyną ar stiprius alkoholinius gėrimus vyrai varioja

dažniau, nei moterys. Amžius ir alkoholio vartojimas yra susiję. Alkoholio beveik nevariojo dauguma senyvo amžiaus asmenų, kiek mažiau nevariojo pagyvenusių ir vidutinio amžiaus gyventojų ir mažiausiai – jaunų asmenų. Kartą per mėnesį vyną ar stipriuosius alkoholinius gėrimus dažniausiai variojo jauni žmonės ir rečiau vidutinio, pagyvenę ar senyvo amžiaus asmenys ($p=0,00001$). Kartą per savaitę vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų dažniausiai variojo jauno amžiaus ir rečiau kitų amžiaus grupių asmenys. Panašūs rezultatai gauti lyginant kelis kartus per savaitę variojančių vyną ar stiprius alkoholinius gėrimus asmenų grupes. Nustatytos sąsajos tarp sveikatos vertinimo ir rūkymo bei alkoholio vartojimo; rastos sąsajos tarp atliekamos kasdieninės veiklos ir alkoholio vartojimo; tarp fizinio ir psichinio pajėgumo ir rūkymo; tarp skausmo dažnio ir alkoholio vartojimo; bei tarp bendros sveikatos būklės vertinimo ir alkoholio vartojimo.

ĮVADAS

Vieni iš dažniausiai pasitaikančių žalingų įpročių yra rūkymas, piktnaudžiavimas alkoholiu [1,2]. Pabrėžiama, kad rūkymas ir alkoholio vartojimas yra pavojinga ne tik sveikatai, bet ir kelia pavojų visuomenės saugumui [2]. Daugelis autorių tvirtina, kad yra begalė įrodymų, jog rūkymas sukelia neigiamą poveikį sveikatai [3–13,14]. Šis neigiamas poveikis susijęs su rūkalų kiekiu, rūkymo dažnumu bei rūkymo trukme [5]. Žinoma rūkymo sukeliama rizika sveikatai didėja su žmogaus amžiumi, priklauso nuo lyties, esamos arterinės hipertenzijos, cukrinio diabeto [2]. M. Law, J. K. Morris, N. J. Wald (1997) teigia, kad rūkymo nutraukimas teigiamai veikia sveikatą [6]. Kitas žalingas įprotis – piktnaudžiavimas alkoholiu, vedantis į alkoholizmą – priklausomybę nuo alkoholio. K. Mukamel, M. K. Jensen, M. Gronbark ir kt. (2005) tyrimų rezultatai parodė, kad alkoholio koncentracija kraujyje priklauso nuo alkoholio koncentracijos gėrime, vartojamo gėrimo dažnumo, nuo absorbcijos greičio, medžiagų apykaitos greičio, žmogaus svorio bei lyties [7]. Lėtinis alkoholiz-

mas žymiai veikia metabolinius ir psichologinius procesus visame organizme. Dažnai pasireiškia žarnyno veiklos, virškinimo trakto sutrikimais, skatina širdies ritmo sutrikimų atsiradimą, hipertenziją, miokardopatiją, aterosklerozę [7]. Šie žalingi įpročiai ir jų pasekmės sveikatai tyrinėjami visame pasaulyje [1–13,14]. Apie Klaipėdos krašto gyventojams būdingus žalingus įpročius duomenų mažai.

Darbo tikslas – išanalizuoti Vakarų Lietuvos gyventojų žalingus įpročius ir jų sąsajas su sveikatos vertinimu.

TYRIMO METODIKA

Tyrimo kontingentą sudarė 385 Vakarų Lietuvos gyventojai nuo 18 iki 89 metų amžiaus, iš jų 142 (36,9 proc.) vyrai ir 243 (63,1 proc.) moterys. Pagal amžių tiriamieji pasiskirstė: jauno amžiaus (iki 44 metų) buvo 68 (17,7 proc.), vidutinio – (nuo 45 iki 59 metų) – 65 (16,5 proc.), pagyvenusieji (nuo 60 iki 74 metų) – 184 (47,7 proc.) ir senyvo amžiaus (nuo 75 iki 89 metų) – 68 (17,7 proc.). Atliktas anketinis tyrimas. Anketą sudarė keturios klausimų grupės: pirmąją grupę – demografiniai – klausimai apie tiriamųjų amžių, lytį ir kt.; antrąją – klausimai apie tiriamųjų žalingus įpročius (rūkymą, alkoholio vartojimą); trečiąją – gyventojų nuomonė apie savo sveikatą; ketvirtąją – apie sveikatos problemas, simptomus, varginisius pastaruosius tris mėnesius (duomenys rinkti pagal Gothenburg Quality of Life Instrument (GQLI) rekomendacijas). Apklausa vykdyta raštu, naudotas Lundo universitete sudarytas ir Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakulteto mokslininkų adaptuotas klausimynas (anketa). Anketinė apklausa vykdyta anonimiškai ir atitiko kitus etikos principus bei reikalavimus: anonimiškumą, konfidencialumą, savanoriškumą bei privatumą. Duomenų analizei naudotas statistinis programų paketas „SPSS“, versija 17.0. Tikrintas požymių pasiskirstymas pagal normalųjį dėsnį.

1 lentelė. Tiriamųjų vyrų ir moterų rūkymo ir alkoholio vartojimo įpročiai

Rodikliai	Vyrai	Moterys	
	n=142	n=243	
Anksčiau kasdien nerūkydavo	72(50,7%)	211(86,8%)	$\chi^2=60,07$ $p=0,00001$
Anksčiau kasdien rūkydavo	70(49,3%)	32(13,2%)	
Dabar neberūko	110(77,5%)	219(90,1%)	$\chi^2=11,55$ $p=0,0007$
Teberūko	32(22,5%)	24(9,9%)	
Beveik nevartoja alkoholio	48(33,8%)	161(66,3%)	$\chi^2=74,17$ $p=0,00001$
Geria tik alų	7(4,93%)	1(0,4%)	
Kartą per mėnesį vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų	39(27,5%)	69(28,4%)	
Kartą per savaitę vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų	43(30,3%)	11(4,5%)	
Kelias kartus per savaitę vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų	5(3,5%)	1(0,4%)	

Naudotas chi kvadrato kriterijus; duomenys pateikti – respondentų skaičius (proc.)

Reikšmių pasiskirstymo panašumas į normalųjį vertintas vizualiai (grafikiškai) ir naudojant Kolmogorovo–Smirnov kriterijų. Dviejų nepriklausomų grupių požymių vidurkių lyginimui naudotas Student'o *t* kriterijus, kai požymiai buvo pasiskirstę pagal normalųjį dėsnį, ir neparametrinis Man'o–Vitni'o kriterijus, kai pasiskirstymas tirtoje imtyje neturėjo normaliojo skirstinio. Daugiau nei dviejų nepriklausomų grupių (kai normalūs skirstiniai) požymių palyginimui naudotas ANOVA metodas ir LSD kriterijus. Kai požymiai neturėjo normaliojo skirstinio, skirtumams tarp daugiau nei 2 nepriklausomų grupių taikytas Kruskal'o–Volis'o testas. Nominalinių ir ranginių požymių pasitaikymo dažnumo skirtumams (tikimybinų reikšmių tikrinimas) vertinti naudotas χ^2 kriterijus. Intervalinių požymių sąsajoms nustatyti buvo naudotas tiesinės koreliacinės analizės metodas (koreliacijos koeficientas *r*), o sąsajoms tarp intervalinių ir ranginių/nominalinių požymių – Spearman'o ranginė koreliacija (koreliacijos koeficientas *R*). Naudoti statistinių hipotezių reikšmingumo lygmenys: kai $p>0,05$ – statistiškai nereikšmingi ir kai $p<0,05$ – reikšmingi (*).

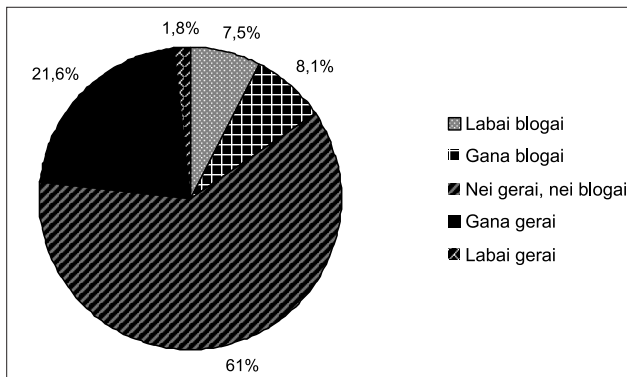
REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

Rūkymas. Nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas tarp vyrų ir moterų rūkymo įpročių (1 lent.). Moterys (86,8 proc.) anksčiau kasdien nerūkydavo dažniau nei vyrai ($p=0,00001$, $\chi^2=60,07$). Statistiškai reikšmingas skirtumas buvo rastas tarp anksčiau kasdien rūkusių vyrų (49,3 proc.) ir kasdien rūkusių moterų (13,2 proc.), anksčiau kasdien rūkusių moterų yra mažiau, nei kasdien rūkusių vyrų ($p=0,00001$, $\chi^2=60,07$). Dabar neberūko 90,1 proc. moterų ir 77,5 proc. vyrų, neberūkančių moterų yra statistiškai reikšmingai dau-

2 lentelė. Tiriamųjų rūkymo ir alkoholio vartojimo įpročių skirtumai priklausomai nuo amžiaus

Rodikliai	Jauno amžiaus	Vidutinio amžiaus	Pagyvenę	Senyvo amžiaus	
	n=68	n=65	n=184	n=68	
Anksčiau kasdien nerūkydavo	49(72,1%)	47(72,3%)	143(77,7%)	44(64,7%)	$\chi^2=4,50$ $p=0,212$
Anksčiau kasdien rūkydavo	19(27,9%)	27(27,7%)	41(22,3%)	24(35,3%)	
Dabar neberūko	51(75,0%)	54(83,1%)	162(88,0%)	62(91,2%)	$\chi^2=9,06$ $p=0,029$
Teberūko	17(25,0%)	11(16,9%)	22(12,0%)	6(8,8%)	
Beveik nevartoja alkoholio	14(20,6%)	30(46,2%)	116(63,0%)	49(72,1%)	$\chi^2=67,50$ $p=0,00001$
Geria tik alų	7(10,3%)	1(1,5%)	-	-	
Kartą per mėnesį vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų	28(41,2%)	23(35,4%)	44(23,9%)	13(19,1%)	
Kartą per savaitę vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų	17(25,0%)	10(15,4%)	21(11,4%)	6(8,8%)	
Kelias kartus per savaitę vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų	2(2,9%)	1(1,5%)	3(1,6%)	-	

Naudotas chi kvadrato kriterijus; duomenys pateikti – respondentų skaičius (proc.)

I pav. Bendros sveikatos būklės vertinimas (procentais)

3 lentelė. Sveikatos problemos (GQLI klausimyno teiginiai)

Sveikatos problemos	Proc.
Problemos su sąnariais	63,9
Nuovargis	61,0
Nugaros skausmai	59,5
Kojų skausmai	58,4
Greitas susierzinimas	57,9
Nervingumas	55,6
Regos problemos	54,8
Bloga nuotaika	53,8
Miego sutrikimai	50,1
Galvos svaigimas	49,6
Nerimas	49,4
Prakaitavimas	47,8
Galvos skausmai	44,9
Antsvoris	40,3
Šlapinimosi sunkumai	38,2
Sunkus ėjimas	37,4
Šalimas	35,8
Greitas pravirkimas	35,6
Sunkus atsipalaidavimas	33,8
Krūtinės skausmai	29,9
Kosulys	29,6
Klauso problemos	29,6
Sunkus susikonzentravimas	28,8
Pilvo skausmai	24,9
Dusulys	24,9
Vidurių užkietėjimas	21,8
Persitempimas	19,5
Pykinimas	17,4
Blogas apetitas	15,1
Svorio netekimas	11,7
Viduriavimas	11,2

giau negu vyrų ($p=0,0007$, $\chi^2=11,55$). Teberūko 22,5 proc. vyrų ir 9,9 proc. moterų, teberūkančių vyrų yra daugiau, nei moterų ($p=0,0007$, $\chi^2=11,55$). Šio tyrimo duomenys parodė, kad didesnis moterų skaičius apskritai nerūkė ir dabar nerūko, palyginus su vyrais. Tokios pat tendencijos vyrauja ir visoje Lietuvoje, J. Klumbienės, J. Petkevičienės (2009) tyrimo duomenimis, gauti labai panašūs rezultatai: kasdien rūkė 39 proc. vyrų ir 14 proc. moterų [8].

Visose amžiaus grupėse (2 lent.) pagal mūsų tyrimo

4 lentelė. Sveikatos vertinimo ir žalingų įpročių sąsajos

Vertinimai	Rūkymas				Alkoholio vartojimas	
	Anksčiau		Dabar		R	p
Sveikata lyginant su bendraamžių pažįstamų sveikata	-0,03	ns	-0,17	0,001	0,13	0,013
Atliekama kasdieninė veikla	0,03	ns	-0,09	ns	0,18	0,0005
Fizinės ir psichinės jėgos, t.y. pajėgumas ir gebėjimai	0,08	ns	0,10	0,049	0,09	ns
Skausmo dažnis	0,07	ns	-0,03	ns	0,17	0,001
Bendra sveikatos būklė	-0,01	ns	-0,10	ns	0,30	0,00001

Naudotas Spearman'o ranginės koreliacijos metodas; ns – statistiškai nereikšmingas.

duomenis, tarp anksčiau kasdien nerūkiusių ir anksčiau kasdien rūkiusių statistiškai reikšmingų skirtumų nėra, kadangi visose amžiaus grupėse gauti labai panašūs rezultatai. Anksčiau kasdien nerūkiusių respondentų visose amžiaus grupėse yra apie du trečdalius ir anksčiau kasdien rūkiusių visose amžiaus grupėse yra apie vieną trečdalį respondentų. Nežymūs, tačiau statistiškai reikšmingi skirtumai nustatyti tarp dabar neberūkančių visose amžiaus grupėse. Dabar neberūko mažiausiai jauno amžiaus respondentų, o didėjant amžiui didėja ir nerūkančių respondentų skaičius (2 lent.). Daugiausiai neberūkančių yra senovo amžiaus žmonių ($p=0,029$, $\chi^2=9,06$). V. Helasoja, E. Lahelma, R. Prattala ir kt. (2006) tyrimo duomenimis [9], dažniausiai rūko jauno amžiaus žmonės, kaip ir mūsų atliktame tyrime, o didėjant amžiui mažėja teberūkančių respondentų.

Alkoholio vartojimas. Beveik nevartoja alkoholio apie 33,8 proc. vyrų ir 66,3 proc. moterų (1 lent.). Moterys nevartoja alkoholio dažniau, nei vyrai ($p=0,00001$, $\chi^2=74,17$). J. Klumbienės, J. Petkevičienės (2009) tyrimo duomenimis [8], alaus vartojimo dažnis didėjo, o šio atlikto tyrimo duomenimis, apskritai geriančių tik alų yra labai mažai, tačiau alų geria dažniau vyrai, nei moterys ($p=0,00001$, $\chi^2=74,17$). Anot V. Grabausko, A. Gaižauskienės, J. Jaselionienės (2009) apskritai vyrai 3,4 karto dažniau vartoja alkoholį negu moterys [10]. Kartą per mėnesį vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų moterys vartoja dažniau, nei vyrai ($p=0,00001$, $\chi^2=74,17$), kartą per savaitę vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų vartoja dažniau vyrai, nei moterys ($p=0,00001$, $\chi^2=74,17$). Pasak Klumbienės, Petkevičienės (2009) kartą per savaitę vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų vartoja taip pat dažniau vyrai (29 proc.) ir kas dešimta moteris [8]. Kelis kartus per savaitę vartojančių vyną ar stipriuosius alkoholinius gėrimus yra labai mažai: 3,5 proc. vyrų ir 0,4 proc. moterų, vyrai alkoholinius gėrimus vartoja dažniau, nei moterys ($p=0,00001$, $\chi^2=74,17$).

Statistiškai reikšmingi skirtumai nustatyti tarp visų (2 lent.) beveik nevartojančių alkoholio amžiaus grupių; didėjant amžiui didėja beveik nevartojančių alkoholio

asmenų, daugiausia, t.y. beveik nevartoja alkoholio senyvo amžiaus asmenų grupė ($p=0,00001$, $\chi^2=67,50$), o daugiau alkoholinius gėrimus vartoja jauni žmonės. Verygos, Prochorsko, Gaižauskienės ir kt. (2009) atliktų tyrimų duomenimis, taip pat piktnaudžiavimas alkoholiu nežymiai, tačiau didėja tarp jaunų žmonių [11]. Geria tik alų tik dvi respondentų amžiaus grupės asmenys: jauno ir vidutinio amžiaus respondentai. Kartą per mėnesį, savaitę ar kelis kartus per savaitę vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų daugiausia suvartoja jauno amžiaus asmenys, lyginant su kitų grupių asmenimis ($p=0,00001$, $\chi^2=67,50$).

Sveikatos vertinimas. Daugiau nei pusė (61 proc.) Vakarų Lietuvos gyventojų bendrą savo sveikatą vertina vidutiniškai (nei blogai, nei gerai) (1 pav.). Gana gerai vertina 21 proc. apklaustųjų, kiti savo sveikatą vertina labai blogai 7,5 proc. ar gana blogai – 8,1 proc. Eurobarometr (2007) duomenimis, Lietuvos gyventojai Europos Sąjungoje savo sveikatą vertino blogiausiai [12]. Toks bendras sveikatos vertinimas yra susijęs su sveikatos problemomis ir ligų simptomais. Kaip matome, kiekvienas Vakarų Lietuvos gyventojas turi po 11,9±6,0 sveikatos problemų iš 31 galimo varianto. Tai parodo, kad šio regiono gyventojai savo sveikatą dažnai vertina vidutiniškai ar net blogai. Dažniausiai pasitaikanti Vakarų Lietuvos gyventojų sveikatos problemos (3 lent.): du trečdaliai Vakarų Lietuvos gyventojų turi problemų dėl sąnarių (63,9 proc.), jaučia nuovargį (61,0 proc.), nugaros skausmus (59,5 proc.), kojų skausmus (58,4 proc.). daugiau nei pusę Vakarų Lietuvos gyventojų kamuoja greitas susierzinimas (57,9 proc.), nervingumas (55,6 proc.), regos problemos (54,8 proc.), bloga nuotaika (53,8 proc.), pusei visų respondentų pasireiškia miego sutrikimai (50,1 proc.) ir pan.

Lentelėje (4 lent.) pateikiamos sveikatos vertinimo ir žalingų įpročių sąsajos. Koreliacinio ryšio tarp sveikatos vertinimo, lyginant su bendraamžių pažįstamų sveikata ir tarp anksčiau rūkusių respondentų, neradome. Koreliuoja sveikatos vertinimas lyginant su bendraamžių pažįstamų sveikata ir dabar rūkymu bei alkoholio vartojimu. Atliekama kasdieninė veikla koreliuoja su alkoholio vartojimu. Fizinis ir psichinis pajėgumas turi koreliacinį ryšį su dabar rūkančiais. Skausmo dažnis susijęs su alkoholio vartojimu, kaip ir bendros sveikatos būklės vertinimu.

IŠVADOS

Mūsų tyrimo duomenimis, moterys anksčiau kasdien nerūkydavo ir dabar nerūko dažniau, nei vyrai; moterys (9,9 proc.) taip pat rečiau teberūko, nei vyrai

(22,5 proc.) ($p=0,0007$). Vis tik nerūkymo tendencija yra pastebima abiejų lyčių grupėse.

Amžius turi įtakos rūkymo įpročiui. Didėjant amžiui patikimai mažėja teberūkančių gyventojų skaičius; tuo tarpu dabar neberūkančių jauno amžiaus tiriamųjų kiekis yra mažesnis negu kitose amžiaus grupėse, tai rodo nepakankamą sveikatą bei kitų socialinės būklės priežiūros įstaigų prevencinį švietėjišką darbą, ypač su jauno amžiaus asmenimis.

Tarp vyrų ir moterų yra alkoholio vartojimo skirtumų: beveik nevartoja alkoholio 66,3 proc. moterų ir 33,8 proc. vyrų. Geria tik alų 0,4 proc. moterų ir 4,93 proc. vyrų; kartą per mėnesį vartoja vyną ar stiprius alkoholinius gėrimus tiek moterys, tiek ir vyrai panašiai (skirtumas nereikšmingas); kartą per savaitę vyną ar stiprius alkoholinius gėrimus vyrai (30,3 proc.) vartoja dažniau, nei moterys (4,5 proc.); taip pat ir kelis kartus per savaitę vyną ar stiprius alkoholinius gėrimus vyrai vartoja dažniau, nei moterys.

Amžius ir alkoholio vartojimas yra susiję. Alkoholio beveik nevartoja dauguma senyvo amžiaus asmenų, kiek mažiau – pagyvenusių ir vidutinio amžiaus ir mažiausiai nevartoja – jauno amžiaus asmenų. Kartą per mėnesį vyną ar stipriuosius alkoholinius gėrimus dažniausiai vartoja jauno amžiaus, rečiau vidutinio, pagyvenę ar senyvo amžiaus asmenys ($p=0,00001$). Kartą per savaitę vyno ar stipriųjų alkoholinių gėrimų dažniausiai vartoja jauno amžiaus ir rečiau kitų amžiaus grupių asmenys. Panašūs rezultatai gauti lyginant kelis kartus per savaitę vartojančių vyną ar stiprius alkoholinius gėrimus asmenų grupes.

Nustatytos sąsajos tarp sveikatos vertinimo ir rūkymo bei alkoholio vartojimo; rastos sąsajos tarp atliekamos kasdieninės veiklos ir alkoholio vartojimo; tarp fizinio ir psichinio pajėgumo ir rūkymo; tarp skausmo dažnio ir alkoholio vartojimo; bei tarp bendros sveikatos būklės vertinimo ir alkoholio vartojimo.

Literatūra

1. Grabauskas V. J., Klumbienė J., Petkevičienė J., Petrauskienė A., Tamošiūnas A., Kriaučionienė V., Ramažauskienė V. Risk factors for noncommunicable diseases in Lithuanian rural population: CIN-DI survey. *Medicina (Kaunas)*, 2007; 44(8):633–639.
2. Klein S, Burke L E, Bray G A, Blair S, Allison D B, Pi-Sunyer X, Hong Y, Eckel R H. Clinical implications of obesity with specific focus on cardiovascular disease: a statement for professionals from the American Heart Association Council on Nutrition, Physical Activity, and Metabolism: endorsed by the American College of Cardiology Foundation. *Circulation* 2004; 110:2952–2967.
3. Graham I, Atar D, and et al. European guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. *European Journal of Cardiovascular Prevention and Rehabilitation* 2007; 14, 2:S1–S113.
4. Xin X, He J, Frontini M G, Ogden L G, Motsamai O I, Whelton

P K. Effects of alcohol reduction on blood pressure: a meta-analysis of randomized controlled trials. *Hypertension* 2001; 38:1112–1117.

5. Smith C, Fischer T H. Particulate and vapor phase constituents cigarette mainstream smoke and risk of myocardial infarction. *Atherosclerosis* 2001; 158:257–267.

6. Law M, Morris J K, Wald N J. Environmental tobacco smoke exposure and ischaemic heart disease: an evaluation of the evidence. *BMJ* 1997; 315:973–980.

7. Mukamal K, Jensen M K, Gronbark M, Stampfer M J, Manson J E, Pischon T et al. Drinking frequency, mediating biomarkers, and risk of myocardial infarction in women and men. *Circulation* 2005; 112:1406–1413.

8. Klumbienė J., Petkevičienė J. Suaugusių Lietuvos žmonių gyvenamosios, susijusios su lėtinėmis ligomis rizika, pokyčiai 1994–2008 metais. Nacionalinės sveikatos tarybos metinis pranešimas 2008. *Vilnius: VĮ Seimo leidykla*: 2009; 22–26.

9. Helasoja V, Lahelma E, Prattala R, Patja K M, Klumbienė J., Pudule I, Kasmel A. Determinants of daily smoking in Estonia, Latvia, Lithuania, and Finland in 1994–2002. *Scandinavian Journal of Public Health* 2006; 34(4): 353–362.

10. Grabauskas V., Gaižauskienė A., Jaselionienė J. Lietuvos gyventojų sergamumo lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis problema Europos Sąjungos kontekste. Nacionalinės sveikatos tarybos metinis pranešimas 2008. *Vilnius: VĮ Seimo leidykla*: 2009; 7–18.

11. Veryga A., Prochorskas R., Gaižauskienė A., Belian G. 2008-ųjų blaivybės metai Lietuvoje. Alkoholio kontrolė – sveikatos politikos prioritetas. Nacionalinės sveikatos tarybos metinis pranešimas 2008. *Vilnius: VĮ Seimo leidykla*: 2009; 123–128.

12. Health in the European Union (2007). Special Eurobarometer 272e / Wave 66.2 – TNS Opinion & Social. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/health/ph_publication/eb_health_en.pdf [žiūrėta 2009–11–19].

13. Van Werkhoven J M, Schuijff J D, Pazhenkottil A P, Herzog B A, Ghadri J R, Jukema J W, Boersma E, Kroft L J, de Roos A, Kaufmann P A, and Bax J J. Influence of smoking on the prognostic value of cardiovascular computed tomography coronary angiography. *European Heart Journal* 2010; 32, 365–370.

14. Šalyga J. Jūrininkų rūkymo „retkarčiais“ įprotis ir sąsajos su sociodemografiniais rodikliais // *Sveikatos mokslai, Vilnius: UAB „Sveikatos mokslai“*, 2009; 2(62):2219–2224, ISSN 1392–6373, <http://www.sam.lt>

The smoking and alcohol abusing are usual harmful habits of population around the world. These habits are dangerous not just for health, but also for menace public security. The aim of the work was to evaluate harmful habits of Western Lithuanian population and their links with health assessment. The questionnaire survey was performed. The sample of study were Western Lithuanian residents (n=385) aged between 18 and 89 years old: 37 % males (n=142) and 63 % females (n=243). The original questionnaire consists of four parts: (1) socio demographic information; (2) information about participants' harmful habits (smoking, alcohol using); (3) participants' opinion about their own health; (4) participants' opinion about their health problems, symptoms during last free months. For analysis of the data was used statistic package for social programs (SPSS). The findings showed that less females were smoking every day before and does not smoke now, than males. The females also smoke less often (9. 9%) than male (22.5 %.) (p=0.0007). The non-smoking tendency is noticeable in both gender groups. The age has influence for habit to smoke. There are less smokers in older population (p=0.029, $\chi^2=9.06$). Meanwhile, at present non-smoking young age the numbers were lower than in other age groups, that may shows insufficient health care institutions preventive educative work. There are differences in alcohol consumption between male and female: 66.3 % of female and 33.8 % of male does not use alcohol at all. 0.4% of female and 4.93% of males are drinking only beer (difference was insignificant). The males are using once per week vine or spirit more often (30.3%), than female (4.5%). The age of participants and the using of alcohol were related. Majority of elderly people, less of middle-aged participants, and least young people, does not use alcohol at all. Once per month vine or spirits more often were used by young individuals and less by middle-aged and elderly individuals (p=0, 00001). Similar results were found in the comparison of the groups using the vine or spirit few times per week. The links between health assessment, smoking and using of alcohol were found. The links between every day activities and using of alcohol; between physical and psychical potential and smoking; between pain frequency and using of alcohol; and between general health state assessment and use of alcohol were found.

Correspondence to: rarturas@takas.lt

Gauta 2011–07–04

HARMFUL HABITS AND THEIR LINKS WITH HEALTH ASSESSMENT OF WESTERN LITHUANIA POPULATION

Artūras Razbadauskas, Jonas Šalyga, Indrė Brasaitė, Geriuldas Žiliukas, Natalja Istomina

Summary

Key words: health, harmful habits (alcohol, smoking), health assessment.